

REDACCIÓ
Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ
Ripoll, 22, 2.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Suscripció; Tres mesos quatre rals.

Dos quartos lo nombre.

LLITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

Catalunya envilida; per Blay Pagés.—Consideracions filosóficas sobre l' amitat; per Joan Planas.—Recorts; per Joseph de Palau y de Huguet.—Cartas á una pàgesa; per un de S. Pol.—Las quatre barras de sanch; per Jaume Ramon y Vidalés.—Teatres; per S.—A una Coloma; per Carme Marfá.—Anécdotas y curiositats lliterarias.—A l hermosa nina M. J.; per Francesch Mata.—Novas.—Corrandas.—Endevinalla.—Xarada.—Solu-ció.—Correspon-dencia.

CATALUNYA ENVILIDA.

Veniu ab mí. Seguiume.
¿Veyeu aquella noblé dama, senyora de la vall y de la serra, que te en aquell turó sa casa payral? ¿No veyeu ab quin carinyo rega las flors de son jardí, y com ab l' esguart mullat, se passeja per sos boschs y sas vinyas, mirant de traure bona llenya de los primers y bon ví de las segonas? ¿No sentiú com en tota la encontrada de son domini s' hi respira un ayre pur que dona vida, embalsamat per las juganeras plantas qu' en sos prats ayrosas se bellugan tot pelo-nejantse ab l' oreig de la matinada que las desperta?
Donchs, si voleu escoltar lo que jo 'ns ne contaré, atanseuvos y ohíu.
Veus aquí qu' aquesta dama era la mes rica que per aquets paisos se conexia. De molts lleguas á la rodona no hi havia masía que no fos seva. Los pagesos que hi havia en las masías l' estimavan casi mes que á llurs mares, perquè verament era la mare de tots.
Un jorn se li presentá lo senyor de la encontrada vehina, y s' namorá d' ella. A n' ella també li agradá molt lo foraster y haventli dit ell que s' volia mullerar, y havent ella respost ab un sí amorós; se casaren, fent contents á tots los pagesos y pagesas d' abdós encontradas, que no se n' anavan may al llit sens haver primer resat y demanat á Deu que donás molts anys de vida al nuvis.
Tot anava molt bé. Cada dia anavan comprant mes masías, fins que arribaren á tenir un gran territori com poch se n' hajan vist may. Y com que cada dia s' havia d' anar á veurer la nova masía que s' havia comprat, resulta que cada dia era una festa pera los habitants de aquets contorns. Mes com que la alegría may dura tan com un voldría, y al cap de vall en lo

mar tot passa, succehí que haventse un altre vehí enamorat també de la dama, y estant gelós de sont marit, un jorn que l' trová li demaná per unirse las dos encontradas, la sua y la dels casats. Ell que ab tota confiansa (¡may l' hagués tinguda!) li respongué que sí, y un cop foren units, lo vehí quina 'n fá! ofegá al marit tirantlo al riu y 's casa ab la dama viuda, vulgas no vulgas.
La noble dama patia molt ab un marit tant tirá que ni la dexava sortir de casa; y tan crudel que no la dexá may més parlar en la llengua de sa encontrada, sino en la sua que venia á esser la mateja de la dama, parlada malament y un bon xich papissot. ¡Ay, cavaller, mal cavaller, may t' haguessem conegut!
Los pagesos de la dama prou probaren mes de quatre voltas de deslliurarla del tiránich jou que l' oprimia, mes com que l' forá los havia fet lligá la gavinetta damunt de la taula de menjar, y 'ls havia robat totas las armas, la bona gent havia de doblegarse á la fí, resignantse á esperar millors temps.
Passaren anys y mes anys, y com succeheix sempre, lo tirá fiu per manera de que aquella gent anás dexant sas festas y costums tant sencillas y bonas com poéticas, y aná introduhint en l' encontrada costums y festas totas diferentas, y totas ellas tontas ó bárbaras y capassas de pervertir l' ánima mes bona y sencilla, endurint lo còrt fins á dexarlo com un roch d' insensible.
Entre estas festas n' hi ha una, la mes bárbara que may s' haja vist, en la qual se posa l' home devant d' una fera pera sostenir ab ella una lluyta brutal, qual lluyta produeix un malestar constant mentres dura l' espectacle, y que á copia de repetirse acaba com ja hem dit, per endurir lo cor, y d' ánimas tendres y sencillas ne fá ánimas completament depravadas, sense que cap afecte tinga en ellas cabuda. D' esta diversió, en la llengua del tirá se 'n diu *Toros*, y en nostra llengua, qu' es la de la dama esclava, no crech que tinga cap nom, y si l' te no me 'n vull recordar, perquè de segur que 'm faria mal á las orelas.
Esta diversió y altres molts son lo qu' ha fet que nostra ben amada dama y senyora s' haja vist precisada á plorar llágrimas de fel que han cremat sas gal-tas al passarhi rodolant. Esta diversió y altres molts son lo qu' ha fet que nostras festas y jochs s' hajan vist humiliadas devant dels jochs y festas de fora.

Mes per sort, no tots los fills d' esta encontrada han oblidat á sa Senyora, no tots han dat cabuda en son pit á las abominables escenas del jochs dels vehins, encara n' hi ha alguns que son fidels á la terra que 'ls ha vist naxer, y estiman de tot cor lo de casa, y aborreixen lo de fora de la terra.
A vosaltres que m' ohíu vos ho dich. No basta lo dir que no us agrada esta festa, es precis li feu una guerra eterna sens trégua; es precis que 'ls vehins se convensin de que per nosaltres no servexen los seus jochs, que 'ls que s' 'ls fan hajan de quedar en sa terra, y si algun ne vinga, veja que tothom fuig del seu costat com d' un desmoralisador de nostras costums.
Nostra dama y Senyora, s' está ofegant en est fangal en que la te ficada la gent dolenta que tan malament la tracta.
Si 'ns quedem com ara estem, la dama s' ofegarà. Si som decidits y sabem anar endevant, la traurem del llot.
Guerra, donchs, companys! Guerra á las costums de fora!
Recordeus de que
Cada terra fa sa guerra.
Blay Pagés.

Observacions filosóficas sobre la amitat.

I.
Tal volta no hi ha res que demostrí ab tanta evidensia que l' home es per sa naturalesa sociable, com lo sentiment de la amitat. Jo no he pogut may comprendre com los filosops individualistas y 'ls egoistas han pogut consebir la vida sense la amitat. Alguns despres de molts especulacions metafísicas sobre la naturalesa é inclinacions del home, no poguent consebir la armonía entre 'ls interessos comuns y 'ls individuals, han vingut en concloure que l' modo ó la forma de vida á que la naturalesa 'ns havia destinat era la salvatje. Aquestos homens no sentirian la amitat, ó si la sentian no la observavan ab l' interés y la insistensia ab que regonexian altrás inclinacions que per si solas poden donar una idea equivocada de nostre destino.
De la mateixa manera que en lo nom físich tots los cossos están subjectes á la lley universal de atracció y de repulsió, no hi ha ni un sér que pugua existri

completament separat é independent de altres sers axí també en lo mon moral que está dintre del home, se observan atraccions y repulsions originadas per diversos sentiments y afeccions, que ab sa diversa forsa venen á ser lo complement mes important de nostra vida. ¿Qué seria del home sense sentiments? ¿qué seria nostra vida sens amar ó aborrrir? Res mes que una série de ideas que se succehirían la una á l' altra ab indiferencia y mecanicament com se succehexan los monótonos movimens de una máquina. Vida sens contrast, uniforme, semblant á un color infinit ó á una creació inmoible, sens color, sens sos, lo jeni de la cruesa y la venjansa no hauria pogut inventar res mes horrorós que aquexa inteligencia viva y brillant desamparada en una immensitat de ideas sens color y vida com per contemplar son tormen. Per axó la major part dels filosofos están contextes en afirmar que 'ls sentiments son los que realmen constituexen y marcan la vida del home; de manera que en tan se pot dir que aquest té mes ó menos intensitat de vida, en quan sent ab mes ó menos forsa las afeccions morals. Lo jeni mes gran, lo talen mes perfeccionat, si pogués consebirse indiferent á totas las sensacions interiors (1) y exteriors, podria dirse ab la major propietat que está faltat de vida.

Ara bé. Regoneguts los sentiments com un element del tot esencial á la nostra vida, observarem que la major part de ells no se concretan, no se reduhexen á los estrets límits del individu, sinó que trascendexen en los demés homens y tenen relació ab la societat, per lo que venim á concloure ab la proposició que incidentalment hem sentat, es á dir, que los sentiments proban lo destino social de la vida del home. En efecte; si considerém al home completament sol, aislat no sols dels demés homens sino també de la naturalesa, en una paraula, reduit á la pura vida de conciencia, apenas podrem consedirli altres sentimens que los del dolor ó l' plaher ocasionat per las simples afeccions orgánicas que experimenta. De segú que no hi haurá cap filosof que vulgui atmetrer que 'l desenvolupament natural de la vida del home estigui reduit á límits tan mesquins.

Consedimli donchs mes á aquest home; y suposem-lo ja ab contacto ab la naturalesa y dueny de totas las impresions que aquesta li pon trametre, sens altres relacions ab sos semblants que las de sexo, en una paraula, l' home ab las condicions de un irracional. Molt augmenta ja en ell la vida de sentiment comparada ab la anterior, mes al últim, ¿á que queda reduida? A varis sentiments d' amor relatiu al lloch que ocupés en la familia y al que li podria ocasionar lo comers ab la naturalesa, com son plaher, admiració, temor, terror, tristesa y alguns altres varians, y encara tots aquestos de una manera imperfecta, y, (si sens permet la expressió, rudimentaria). No s' necessita en veritat ser un gran conexedor del cor humá per compondrer que la naturalesa ha sembrat en ell la llebó de altres sentiments sens aquestos, y com res hi ha inútil en la naturalesa, aquestos altres sentimens dehuen desarrollarse per completar la vida del home. La ambició, lo amor á la glória, la enveja, la caritat, en una paraula, totas las passions (2) socials, y sobre tot la amistad, aquest sentiment tan hermós y consolador de la vida, que Deu ha donat á la societat com lo major contrapés á la balansa de son egoisme, totas aquestas afeccions morals inferiors no resultan ni del individu sol, ni del contacto de la naturalesa ab l' individu, sinó de la mútua relació, del natural contacte del home ab l' home. ¿Se podrá dir donchs que la societat en lo home es un estat violent, quan la naturalesa lo ha predisposat de un modo tan intensional als sentiments que han de resultar de la societat? ¿Se dirá que 'l desenvolupament dels sentiments individuals es mes ligitim que 'l dels sentiments socials? La naturalesa no m' ha donat cap dret per establir semblant diferència.

(1) Així definen alguns los sentiments.

(2) Aquí la paraula passió s' pren com á jenerica de sentiment.

Mes, com ja hé dit al principi, de tots los sentiments del home, no n' hi ha cap que demostri ab tanta evidencia nostre destino social com la amistad. Per poch que s' examini se veurá que es lo sentiment social per excelencia. Dols iman posat en lo cor del home per atraurer amorosament á son semblan per conspirar junt ab ell ab un fi comú sens la freda especulació del egoisme, llas de amor que uneix la vida dels esperits apartarlos de la fatal influencia de la materia, expansió dolsa que alleugereig las penas, inspiració de ideas grans y elevadas que enalteix al home, y lo disposa per accions generosas y heróicas. Las amarguras de la vida sens fan menos sensibles, y hasta dolsas quan tenim un amich á qui contarlas, y las passatgeras alegrías que Deu ha sembrat en eixa vall de llágrimas, nos semblan mes intensas si un amich 'ns acompanya com per ajudarnos á sentir las. ¿Quántas vegadas un gran dolor ó una alegría excesiva efgarian nostre cor sens la expansió de la amistad!

Quan nos entreguem á la vida dels recorts, las horas que 'ns semblan mes hermosas son las que han passat desaparebudas en lo seno de la amistad. Los jochs de la infantesa no tendrian per nosaltres una memoria tan dolsa si no ls' acompanyés lo recort dels altres nois ab qui jugavam. ¿Ab cuanta ternura no recordem en nostra juventut aquells amichs que la major part han desaparecut com nostres somnis! ¿Hon son ara? Los ha dispersat lo vent del destino. Ah! la llágrima mes dolsa y mes profunda que l' home derrama, es la que consagra á un de aquestos companys que s' han perdut en la eternitat.

Totas las épocas de la vida del home están hermo-seijadas per aquest sentiment que tot ho anima ab sa consoladora esensia. ¿Ab quina tendresa no recorda un vell los amichs de sa juventut! Desde l' elevat pun de vista en que mira son passat, apenas pot distingir mes que una confusió de dias que han desaparecut com somnis entre tristesas y alegrías que ara ja no pot apressiar. Entre mitg de aquestas memorias oscuras y vagas com las sombras de un capvespre, se destacan ab contrastant vivesa multitud de fisonomias y caracteres morals. Son imatjes y recors dels amichs que aquell vell ha tingut durant sa vida. En la fredó dels anys lo pobre vell encara guarda una llágrima y una emossió per aquestos recors é imatjes, mentres aquestos, fiels, baxan dolsamen ab ell hasta l' sepulcre.

No! l' home no ha nascut egoista, la naturalesa lo ha fet expansiu, y per axó la amistad que es tan comunicativa, es son major consol. La misantropía es una aberració repugnant del sentiment, fruit de la desesperació, ó del pensament de una ánima seca com las arenas de un desert. La historia de Pilades y Orestes ferirá sempre agradablement lo cor de la humanitat; la misantropía de un Timon de Atenas, per mes grandesa y sublimitat ab que l' jeni de Shakespeare la presenti, será sempre una estravagancia horrorosa.

JOAN PLANAS.

RECORTS.

Alegrías que hi tingudes,
Hores bones que hi passat,
Recorts dolços de mon ánima,
Digueume... ¿ahont heu anat?

Sempre los jorns me sonreyen,
Finia les nits gozant,
Somnis de bonaventura;
Somnis de esperança suáu.

May ferestes nuvolades,
Entelavan lo cel blau;
May les flors se desfloravan,
Ab l' alé de tempestat.

Are tot son greus angunies,
Dormo poch y ab molt afany;
Los somnis de ma esperança,
Son somnis que fan fredat.

Lo cel pur qu' avans tenia,
Are es cel de trons y llamps,
Les flors de mes esperances
Per sempre s' han desflorat!

Alegrías que hi tingudes,
Bones hores que hi passat,
Recorts dolços de mon ánima,
Puix que fugiu... Adeussiau.

16 Febrer de 1866.

Joseph de Palau y de Huguet.

CARTA 3.

Armonías hidro-vegetals.—(1)

Vaig á portar' al merge florit que regan las crestallinas aigües del Saóna. Assentats en tan deliciós lloch observarem que si l' aigua n' es necessaria per l' aliment de l' herba y de las flors, las plantas y los arbres n' exercexen per sa part la mes gran influencia ab las aigües de l' admosfera y de la terra.

Veurem com las planurias y las montanyas n' atrahuen los nuvols y 'ls disolen, fentne mudar de direcció als vents assoladors, y cridan cap ellas los méteoros eléctricos, obligantlos á descarregar allí mateix son foc, lliurans' axis l' humil cabanya. Ensemps observarem com se regan los camps ab las plujas fecundas, conservantse sempre pur y seré l' aire de las poblacions.

Per al contrari, destruintse 'ls arbres se varian los climas; las tempestas descarregan á la terra; una sequetat espantosa, ó bé unas inundacions repentinas destruyexen las pacíficas pagesías; l' aire s' trova sens frescor, y la terra sens rosada.

Las tempestas destruyexen tot sovint las planurias de la Provenza des que la má destructora de l' home n' va despullar d' arbres lo cim d' aquellas montanyas. Per demés han buscat los viatgers á n' al Asia 'l riu Scamandro, 'l que va desaparexer ab lo bosch de cedros qu' amagaba sota d' ell lo mont, Ida, ahont prenía son origen.

Mentres varen existir las grans florestas del Tiról goigá l' Italia d' un tremp suau; mes ab la destrucció d' aquellas s' ha fet molt calent lo seu clima. D' aquest modo 'ls plantius de una part de l' mon estenen lo seu influjo á molts centurias de lleugas. Així mateix hem vist mudar de clima á la Fransa. A n' als deserts de l' Africa jamay hi plou, perque lo seu terreno arenisc y privat de vejetació reflecta molt los raigs del sol; aqueixa columna d' aire calent que s' alsa de la terra impideix que s' condensin los vapors, y 'ls allunya d' allí, empenyentlos cap á las montanyas, ahont cauhen convertits en pluja, perque l' aire n' es en ellas mes fresch.

Com tot n' está lligat y previst á n' al Univers, la pluja s' hauria perdut inútilment á n' als deserts arenosos; y axis la Naturalesa va dir á las aigües: «no caureu mes que n' als punts ahont una verd' alfombra esperi vostra benéfica humiltat:» y aixis ni una sola gota d' aigua s' pert en la terra.

Las sequetats produyexen entorn de Quito unas enfermetats molt perillosas, y per aturarlas bastan quelgunas lleugeras plujas qu' atemperan l' ardor de lo sol. La Naturalesa, qu' hu ha previst tot, ha cubert ab grans boscos las valls y montanyas de lo seu costat, y per lo general s' alsan d' exos boschs los abundants vapors y las rosadas deliciosas, que s' vesan tots los dias per las planurias de lo seu costat. (2)

Encar s' estenen mes los efectes d' eixas relacions maravellosas de qu' anem tractant, pus basta tallar una planta ó un arbre pera destruir los útils cuchs, los aucells y també 'ls cuadrúpedos que tenian allí sa habitació.

Un naturalista holandés conta que 'n altre temps las corbas marinas feyan los seus nius y posaban los

(1) De l' aigua ab los vegetals y vice-versa. Relacions ó Armonías qu' hi ha.

(2) Armonías hidro-vegetals per Mr. Rauch.

seus ous á n' al espés bosch de Sevenbio; mes aquets ausells desaparexeren al mateix temps que 'ls arbres antichs ahont trovaban son abrich, y foren á establirse á n' a la bora del mar, ahont actualment 's veuhen sos rius en los canyaverals, presentant com Venécia l' espectacle d' una població construïda demunt las onas.

Esten la vista per los marges florits dels rius, y veurás las formas singulars de 'ls arbres que 'ls heremoseijan, per ahont pots ferte carrech de l' armonia ó relació que s' hi troba ab las obras de la Naturalesa.

No creguis qu' aquets arbres servexen solsament per adornar las horas dels rius. ¿Veus aquet plátano que s' inclina demunt del marge pantanós? observa 'l que 'n té unas ramas frondosas, frescas y robustas, mes que no 'n portan fruit. ¿Donchs de que serveixen? m' dirás, Preguntalsi á las fonts adornadas per ell y al viatger que s' assenta á la seva sombra.

UN NOY DE ST. POL.

(Seguirá).

LAS QUATRE BARRAS DE SANCH.

I.

En lo cim del homenatge,—de l' atalaya lo corn retruny, en senyal que l' auba—espunta ja en l' horizó. Ou aytal lo compte Jofre—que 'l llit deix al trench del jorn y al oratori sos passos—dirigeix avans que tot. De la porta l' escut mira—qu' es tot llis en un camp d' or, y avergonyit los ulls baxa—de que no hi linga un blassó. Devant d' un Sant-Crist lo Compte—cau en terra de genolls murmulant esta plegaria—que repeteix cada jorn.

—Oh, Senyor, Deu dels exercits,—Deu del cel tot pot (derós, qu' eu cent llytas la victoria—m' has dat invocant ton (nom, fu qu' als faels may desamparas,—quan tremolant llurs

(penons al crit de *Desperta ferro*—empaytan l' africana host; be saps que no hi ha ventura—dintre mon pit ni repós en tant qu' un jorn no contempli—com fins ara l' escut

(bort. Oh, Senyor, Deu dels exercits,—Deu del cel que tot ho

(pots, cull de bon grat la pregaria—del Compte Jofre 'l Pelós. De la darrera paraula—s' oia encar lo ressó, quan de fora l' ofegá—lo brugit d' inquiet estol. Per sebre la nova qu' era surt lo compte pressurós, que mal s' avé ab lo seu geni—esperar frisanhe 'l cor, En lo pati de las armas—fentli rotllo molts senyors, un heralt ne descavaleca—ab los vestits pleas de pols. Sa fesomia demostra—qu' es d' estrangera nació, y 'ls escuts que porta al trap—escuts d' un imperi son. Llarga ha sigut la jornada—per lo que veurer se pot, puig lo cavall escumeja—y de corre está mitx mort.

Missatjer, ben vingut sias—si 'l missatge es grat—Senyor, perdonaume que os preguntí,—¿lo compte Jofre sou vos? —Ab ell parla, lo bon patje,—mes ¿quina nova aquí 'l (port? —Las novas que hi ha en ma terra—est pergami us dirá pron.

De la plica 'l sagell trenca—mentres resta mut tothom; al llegir sos ulls espurna—y arruga nervós lo front, —Capitans, Carles de França—ns convida á cullir un llor en la guerra que l' imperi—fa contra 'l normá felló. Anem á vestir las mallas—y á cenyir los cinturons; esmolem be las espasas—lo cer qu' en la vaina dorm. Lo primer d' entrar en llyta—sia nostre ganfanó; enllestiu vostres maynadas—per demà al trencarne 'l jorn. Y quan tots sigueren fora,—passejantse 'l compte sol, es fama qu' ab la veu baxa—axis ne parlá á son cor: —¿Visca Deu! que de coratje—ne traure mes qu' un lleó: no tornará 'l compte Jofre—de la llyta ab l' escut bort.

II.

Trepitja terra de França—del compte Jofre l' esbart compost de gent aguerrida—y dels millors capitans. Mireulos! Lo sol pfecta—en las cuyratsas sos raigs. De lluny s' atansan... ja s' ohuen—las peljadas dels cavalls. Cada peljada que donan—'ls allunya de llurs llars mes, ¿que hi fa si en llur penó—á la patria están mirant? si poch ne son en lo nombre—axó si que tant se val acapdellantlos en Jofre—qu' es un brau entre 'ls mes (braus.

Impacient l' esparó clava—en lo ventre del cavall Y de la espasa en lo pom—sovint hi posa la mà. Cada minut li es un segle—cad' hora una eternitat, puix sap que 'vuy fit á fit—de l' enemich estará, y 'l batres per ell es diada—com per altres un sarau, qu' en lloch com en la tempesta—es hont milló está lo (llamp.

Crua n' ha sigut la llyta—per una y per altra par; partiut las armas trencadas—qu' estellas restan pel camp. Com fullas que la tardor—fa caure al buf del mastral, axis ne queya la gent—per no tornarse á axecar! La victoria 's decantava—ja á la banda del normá y d' en Carles l' esperansa—poch á poch' nava minvant, quan de sopte la dissort—sa negra cara girá

ab l' arribada d' en Jofre—als crits de: Firam, firam! Be n' han llytat las maynadas—dels cavallers catalans, mes fer lo qu' ha fet lo compte—ningú ha pogut arribar. Crua n' ha sigut la llyta—per una y per altra part. Parli en Jofre qu' en la tenda—ferit d' un costat ne fan. Prop d, ell descansa l' espasa—cansada de tallar caps: si la fulla n' era lluenta—entelada n' es de sanch. Lo llit del compte voltejan—sos mes volguts capitans: de cop tots la vista clavan—de la porta en lo lllindar.

Un cavaller resolt n' entra,—tots los altres li fan pas; lo compte del llit se n' alsa,—mes sens forsa en lo llit cau. —Vos heu fermat la corona—qu' avuy me queya del cap; dexau qu' agrahit en Carles—us donga, Jofre, un abrás. —No mereix senyor, tanta honra—qui lo que déu sols ne fá. —Demanaume lo qu' us plasquia—y prest us será donat. —Mon escut sens cap empresa—us suplich que contemplan, feume en cambi una divisa—y 'm daré per ben pagat. —Curta n' es á fé, la paga—per un servey com aylal: mercé qu' ab sanch se conquesta—just es que s' escriga (ab sanch.

Y posantli en la ferida—los quatre dits de la mà, fu sobre l' escut del compte—quatre raillas de dalt baix; en tant qu' est axis ne deya—los ulls al cel axecant: —¿Benhaja 'l Senyor qu' escolta—los prechs que 'ls hommens li fan!

JAUME RAMON Y VIDALÉS.

TEATRES.

En l' Espanyol s' han posat en escena las sarsuelas «El diablo en el poder,» «Las hijas de Eva» y «El sargento Federico.» Esta fou representada pera benefici de la señora Cuaranta. En lo nombre passat diguerem alguna cosa de «El diablo en el poder» en distint sentit del qu' ho fem avuy. Los senyors Miquel, Tor-mo y Bertran y las senyoras Cuaranta, Marin y Santistevan, foren molt aplaudits, com també en «Las hijas de Eva» y «El sargento Federico,» las personas que hi prengueren part. D' esta última ne parlarem mes extensament en un altre nombre. Y ja que d' est teatre parlem, debem dir que ja ha sortit de Catania la companyia dramática italiana dirigida per l' eminent artista Mr. Acheli Mayeroni. Ens en alegrem.

En lo de la Zarzuela, continúan las companyias de quadros, dramática y ball. Durant aqueixa setmana hem vist presentats molts quadros y entre ells mereixedors de citarse, los anomenats «Virginia asesinada per son pare,» «La fam,» «La sancta Verónica,» y «L' últim sospir.» En lo primer sobrehixen á las demás personas que 'l forman, la senyora Farriols y 'l senyor Moyá. Dit senyor ha sabut compendrer molt bé los sentiments y passions de qu' está dotada una persona, quant exa 's trova en un cas com ell lo representa. Lo segon es un bonich quadro. En primer lloch s' hi veu lo gran amor de mare, amor que ha sapigut molt bé compendrer la directora de dit teatre. Lo senyor Moyá está molt bé en la *petició*, la *tentació* y en l' acte del *asesinat*, encar que aquí desitjariam mes energia per part de dit senyor. Lo remordiment molt ben sentit y la mort sopte está molt ben presentada; á la part que 'l desfalliment y mort de la mare, está presentada d' un modo admirable per la intelgenta senyora Farriols. Los quadros sacres «La Verónica» y «L' últim sospir,» están molt bé, especialment per part de la directora y Mr. Lebru. Lo que si voldriam de dit senyor es que, al donar l' últim sospir, axó es, lo tercer, lo marqués mes de lo que 'l marca y d' aquet modo faria molt mes efecte el quadro.

—Esperém que 'l públich inteligent aprofitará la ocasió pera veurer y atmirar los quadros que de un quant temps á exa part están fentse en lo teatre de que parlem.

En quant á la companyia dramática res ne direm, puix hauriam de parlar d' una cosa bufa com es la sarsuela *Patilla Verde* y ja saben nostres lectors que tot lo que sembla á bufos ho detestem en gran manera. Al cap y á la fi ximplérias que á res venen.

En quant á la companyia de ball, debem dir que encar que ballin lo *Mabille*, no 'l ballan tan indecent com avans, ni tampoch com en altre cert teatre, per lo qual donem las mes espresivas gracias á la senyora Martínez, puix que d' ella dependia 'l que moderés los gestos. A mes de los senyors Milá é Hidalgo, las demás parts d' aqueixa companyia 'l ballan bastant regular.

En los Camps Eliseos s' ha estrenat la sarsuela catalana en dos actes, dels senyors Baró y Escalas, titulada «Papa dinero.»

En lo nombre vinent.—S.

A UNA COLOMA.

Coloma, colometa
Mes blanca que la neu,
Si ets per tothom de novas
Alegres missalger;
Perqué ets per mi presagi
Tostemps ¡ay! ben funest?
Si ets del amor emblema;
Si Vénus te junyeix
Al carro ab qu' ella solca
Las onas transparents;
Perqué no dius á Filis
Qué 'm mor' d' anyorament?
Tú qu' ets d' ella companya,
Tú que sa joya n' ets,
Y sabs l' amor que 'm mata,
Y ets d' ella 'l confident,
Digas; ¿quant ell en brassos
De la son dorm plasent
Ab qui sa ment somnia,
Quin nom va dihent sa veu;
Y si son cor batega,
Per qui son sos batechs?
Ay! ves, ves, colometa,
Y digali á mon be:
Que si no vol aymarme
Ben tost morta restaré.
Per dú 'm joyosa nova
Ben prest torna, ben prest;
Si es nova maledruga
No tornis, auçellet,
Mes ¡ay! no, també torna,
Agonetzant seré
S' arrenca de mos llabis,
Coverts per mortal gel,
L' últim alé de vida,
Del viu lo darrer bés,
Y posa 'l en sos llabis,
Com purpra vermellenchs,
Dihentli que per ella
N' es l' últim pensament,
Dihentli que qui 'm mata
Es ella ab sos desdenys.

CARME MARFÁ.

(Tramesa pe 'l correu.)

Anécdotas y curiositats literarias.

Frederich II de Prussia, lo famos conqueridor del segle passat, tingué la humorada de reunir al seu entorn tots los escriptors y filososps mes notables d'aqueixa época sens reparar en cap mena de gastos.

Voltaire sigué 'l mes difícil d'atraure á Berlin per lo rey filosofo, com en aquell temps li deyan. En efecte, sols després de firmat un tractat entre 'l rey y l'escriptor, fet en tota forma y com de potencia á potencia, se decidí Voltaire á dexar Cirey per Potsdam.

Vetaquí 'ls pactes que s'estipularen en dit tractat: Primer. Lo rey de Prussia donará una gran creu á Voltaire.

Segon. La clau de gentil-hom' ab son corresponent sou.

Ters. Habitació en lo segon pis del palau.

Quart. Un cotxe de S. M. estarà sempre á disposició del filosof.

Quint. Una taula ab sis cuberts.

Sisé. Llenya á discreció per la llar.

Seté. Un paquet de candelas cada setmana.

Vuité. Una porció mensual de café, té, sucre, xocolate, etc., suficient pel consum.

En cambi, Voltaire, no podia abandonar dit domicili mentres lo rey no fallés á lo pactat, devia sopar ab lo rey, sempre que aquet ho tingués per convenient, amanir los postres ab epigramas y corretjir lo vers y la prosa que S. M. se dignés escriurer.

Se ha calculat per un estadístich que en lo mon se parlan 5860 llenguas y dialectes; dividits de la següent manera:

En Europa 48 llenguas y 612 dialectes.

En Asia 153 llenguas y 1030 dialectes.

En Africa 118 llenguas y 921 dialectes.

En América 424 llenguas y 1800 dialectes.

En la Oceanía 117 llenguas y 537 dialectes.

Quan lo célebre García per ordre de S. M. lo rey abandoná son pintoresch retiro de Vallfogona pera anar á la cort, ho feu tant per forsa, que després de sa arribada á Madrit, tardá mes d'una setmana á darse á conexer.

Aficionat com era á la vida del camp, sortia totas las tardes á donar un pasesig per las aforas, quan en una d'ellas veijé un rotlló de gent contemplant á un noy dormit sobre una pedra.

Atmirat un dels espectadors d'aquell pacífich somni en un llit tan du, digné:

—O el niño es de bronce
ò la piedra es de lana.

Dotat García d'aquella assombrosa facilitat en la versificació, contestá seguidament:

—No hay mas bronce que el tener años once;
ni hay mas lana en pensar que no hay mañana.

Tantost acabá de dir aquesta sentència, quan lo aludit, que no era altre que Lope de Vega, fixantse en sas faccions, exclamá:

—Vos sou García á pesar del dissimulo.

En América las llenguas europeas se parlan en la següent proporció:

L'inglés per 11.647,000 personas.

Lo castellá per 10.504,000.

Lo portugués per 3.740,000.

Lo francés per 1.242,000.

L'holandés, suec y danés per 216,000.

Y'l catalá per 100,000.

Respetate, ó posteri, (1)
la celebratá di aquesta stanza
dove

Torcuato Tasso,
enfermo, piu de tristezza du delirio
detenuto dimoró anni VII messi II
scrísse versi é prose
é fu rimesso in liberta
ad istanza della citta de Bergamo
nel giorno VI ivoglio MDXXXVI.

Tal es l'inscripció que's llegeix en lletras d'or gravadas en mármol sobre la porta del edifici que'n Ferrara fou pressó del célebre cantor d'Eleonora.

Es aquest una especie de soterrani humit, fosch, hont apenas s'hi respira, que en son origen fou llenyera del hospital de Santa Agna. Las quatre parets, la porta y fins lo sostre, estan cuverts de noms il-lustres com Goethe, Byron y Lamartine.

Byron gravá'l seu en grossas lletras trevalladas

(1) Respecteu, oh generacions venideras, lo celebrat d'aquesta estancia, hon Torcuato Tasso, malalt mes de tristesa que de deliri, visqué presoner set anys y dos mesos. Aquí escrigué versos y prosa y fou posat en llibertat á instancia de la ciutat de Bergamo, lo dia 6 de juliol de 1586.

sobre una pedra ab un punyal, en quina operació empleá mes de duas horas, que las passá tancat en la pressó.

A aquesta visita se deu la creació de la célebre elegia titulada *La lamentació del Tasso*, que li sigué inspirada allí mateix y escrigué al tornarsen á casa sua.

A l' hermosa nineta M. J.

Quina tristesa—veig en torn meu!
La terra plora,—plora lo cel,
L' auce ll no canta,—no xiula 'l vent,
Los camps né perden,—son color vert,
Y al sol ne tapan—núvols negrenchs.
Tot lo mon plora,—tot desfalleix,
Y es que s' anyora...—perque no 't veu.

Quina tristesa—veig entorn meu!
La mar es mansa—que no 's mou gens.
Lo riu rodola—llesant gemechs,
Lo sol no llessa—sos raigs rogenchs,
L' aubada es trista,—lo prat tot erm.
Tot lo mon plora,—tot desfalleix,
Y es que s' anyora...—perque no 't veu.

Quina tristesa—veig entorn meu!
Si 'l mon né plora,—ploro també,
Y llenso llágrimas—que son de fel
Perqué t'anyoro,—perqué no 't veig.
Ix nina hermosa,—ix un moment,
Que 'l cel, la terra,—y jo contents
Ton nom dulcíssim—ne cantarem.

Febrer del 1870.

Francesch Mata.

(Tramesa pe 'l correu.)

NOVAS.

Haventse 'ns acercat molts personas á preguntar si nostre periódich era órgan de la societat «La Jove Catalunya», creyem com un deber nostre manifestar á las personas que tal cregan, que si bé nosaltres estém molt conformes ab l'esperit de la «Jove Catalunya». no som de cap manera órgans de la matexa.

Sabem qu' está á punt de veure la llum pública un nou setmanari catalá destinat exclusivament á la propaganda de la religió católica.

Molt nos plau de que en tots terrenos s'introduhesca la bona costum de ferho tot en catalá. Sols d' esta manera es com hem de guardar nostra hermosa parla, conreantla tots.

Acaba de ser impresa tal com la escrigueren sos autors y no ab las molts supresions que en sa representació 's feren, la molt aplaudida tragi-comedia satírica é histórica *La Passió Política*.

Vist lo gran éxit que obtingué y 'l género á que pertany, creyem no han de faltar aficionats á comprarla.

Sabem que un jove escriptor de aquesta capital te á punt de donar á la escena una traducció catalana del drama original de En Víctor Balaguer, titolat «Ausias March».

Lo dimars estrenaren los Bufos en lo teatre del Prado la nova obra titulada «Genoveva de Brabante.» Com totas las que posa en escena dita companyia, no cal dir que lo de que parlem pertany al género *Tonto* y que ni tant sols arriba á fer riure de fástich. Si després de acabada la representació un espectador se fá la següent pregunta: ¿Qué he vist? no podria menys de respondrers que l'argument se reduex á sero; que 'ls quatre llarguíssims actes que 's compon l'obra, puix tot lo dolent sembla interminable, no s'entenen mes que escenas insulsas y fins alguna indecent com la del final del segon quadro, de la que no gosem par-

larne per no ofendre al lector; que es repugnant veurer la grandiosa figura de *Cárlo Magno* ridiculizada fins al estrem de ferlo sortir ab un parayguas vermell fent gestos y cabriolas tontas; que fa molt bufo parlar en aquella época de amar á Palestina ab lo *ferro-carril* y fer sortir guardia civils; que... pero seria interminable si haguessim de mencionar tot lo dolent de dita obra; per qual rahó, si algú dels que 'ns llegeix li passa pel cap de anarla á veure, així com alsarse 'l taló es costum treurers lo barret, li aconsellem que 's despulli al mateix temps del sentit comú. Per demés es afegir que las *zuripantas* ensenyan las formas de mitx cos avall. Ab una paraula: *bufonadas* que no fan per la gent decent.

FOLLIAS.

Si has anat á confessar
no t' has pas confessat bé,
que tu 'l cor vares robarme
y no me l' has tornat més.

Tos llabis y ta boqueta
ne semblan clavells y rosas:
jay si 'l meu cor, una estimada,
ara 's tornés papallona!

Des que 't conech, no crech pas
que 'ls ulls son miralls de l' ánima;
puix que 'ls ulls tens tu molt negres
y tens l' ánima ben blanca.

Mira que no 't vegi gayre
l' auce ll que 'n busca fé 'l niu,
que desantne tots los arbres
lo voldria fé al teu pit.

FELIP DE SALETA.

ENDEVINALLA.

So estat del teu patrimoni
Si acás ets home, s' enten,
Tinch un peu y no vaj coxa,
Tinch cap y no duch barret;
Segons com, no 'm moch del puesto,
Segons com, corro també.
Si en ta infantesa 'm tingueres
Massa bé que se 'm coneix.

(Tramesa pel correu.)

R. Bosch.

XARADA.

N'es ma primera un pronom
Que junta ab segona es verb,
Y qu'afaginti tercera

N'es lo nom d'un angelet.
Primera y quarta n'es riu
Qu'atravesa ciutat gran,
Y la quarta repetida
De quixalla es cualitat.

Tersa y segona te lloch
En la festa dels carrers,
Y segona repetida
Que cap persona tingués.

Lo meu tot n' es una noya
Que de gracia n' té per mil,
Y que estimo com la joya
Millor que tinga l' Brasil.

ENRICH PEDEMONTE.

Solució á la Xarada del nombre passat:

Rivagorzana.

Correspondencia de «La Gramalla.»

F. Llenas. Gracia. No podem publicar lo que veste 'ns envia, puix no fá pel periódich.—Gabriel Cencillo. Infantes. Rebutos los franqueigs. Lo seu á son degut temps l' hi publicarem.—Joseph Celominas. Barcelona. No s' ofengui, pero no 'l puch complaure.—Joseph Capdevila. id. No l' hi publicarem per massa facil.—F. J. Tobella. S. Pol. Enviu lo mes prompta posible l' acabament de la tercera y quarta, puix que no ho hem rebut.—S. Fortuny. Barcelona. Es molt fluxet. Dispensin.—L baylet. Girona. Lo que 'ns envia no podem publicarho. Enviu alguna altre cosa.—P. Garcia y Enrich. Barcelona. Enviu algun altre y allavors 'ls hi publicarem. Un de sol no ho faria bé.—J. Rodà y G. Valencia. Rebutas las suscripcions.—M. D. San Celoni. L' hi publicarem «La Font del Glas».—S. Joseph Carner. Capellades. Si l'hi fos possible arreglarla a un mateix asonant l' hi publicariam. Dispensi.—F. Segarra. Sta. Coloma. No l' hi podem publicar y cregui qu' ho sentim. No s' ofengui.—Sr. B. y A. Barcelona. No fá, per massa facil.—Lluís Palahi. Girona. Ho publicarem á son degut temps.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.